

∞ Schaakmat! ∞

Christian Deterink

“Pion naar E4.”

Het duurde even voordat Siger de stem herkende.

“Jitske, ben jij dat?”

“Ja natuurlijk. Ik vroeg me af of je zin hebt in een potje schaak.”

Siger moest glimlachen. Het scheen dat Jitske heel vaak met mannen uit zijn schaakclub telefonisch schaakpartijtjes speelde. Natuurlijk woonde ze ook ver weg. Maar het was de eerste keer dat ze hem belde. Hij wist niet eens hoe ze aan zijn mobiele nummer was gekomen. Vast van een clubgenoot.

“Vooruit, ik heb wel even tijd”, zei hij. Wat heet, hij had zich domweg zitten vervelen toen ze belde.

“Mooi, wat een eer”, zei Jitske. Streelde ze hem nu, of zat er een spoor van ironie in haar stem. Hij wist het niet zeker. “Waar zit je?”, vroeg hij.

“Ik ben nu in het Vondelpark”, zei Jitske. Siger fronste zijn wenkbrauwen. Dat was ongebruikelijk, wat hij begrepen had was dat ze normaliter toch gewoon thuis speelde. Ze woonde toch in Alkmaar? Ach, het was natuurlijk haar lunchpauze op haar werk en ze zat natuurlijk aan één van die schaaktafels. Zo’n tafel waar het schaakbord al in het beton is uitgehakt. Tenslotte was het ook mooi weer.

“Oké, geef me een seconde om een bord te pakken”, zei Siger.

“Waar zit je?”

“Wat dacht je. In De Willige Dame natuurlijk”, zei Siger. Hij hoefde haar niet uit te leggen wat hij bedoelde. Ze had immers, als één van de weinige vrouwen, ook al een paar keer het café bezocht dat de grootste schaakclub van Amsterdam huisvestte. Zijn schaakclub.

“Borden genoeg dus!”, vond Jitske die allerminst verrast klonk, “Nou, wat wordt je eerste zet?”

“Hold your horses”, zei Siger, die zijn mobiel tussen zijn hoofd en schouder had geklemd en de schaakstukken haastig begon op te zetten.

“Kom, je kunt jouw zet nu toch al wel vast doen?”, vroeg Jitske plagend.

Siger knorde, “Vooruit: E5.”

“Paard F3”, zei Jitske meteen, alsof ze dat al verwacht had. Koortsachtig zette Siger de laatste stukken op hun plaats.

Waarom haar voorbeeld niet volgen?, dacht hij, toen hij de opstelling voor zich zag: “Paard F6”. Vrijwel direct klonk het: “Paard C3.”

Siger fronste zijn wenkbrauwen, “Ben je van plan je hele cavalerie naar voren te brengen?”, vroeg hij.

Jitske lachte.

“Nou waarom ook niet? Ik ga met je mee. Paard naar F6.”

“Doe mij eens niet steeds na”, zei Jitske, “Ik zal je krijgen: paard D5.” Siger beseftte dat ze frontaal in de aanval ging. Ze had er overduidelijk zin in. Maar dat kon hij niet over zich heen laten gaan en hij sloeg haar paard.

“Dat zet ik je betaald”, zei Jitske.

Ze hield haar woord: enkele zetten later waren al de vier de paarden al van het bord verdwenen. Jitske had zelfs haar dame al naar voren moeten brengen. Siger antwoordde meteen door ook zijn dame in stelling te brengen.

Siger hoorde iemand brommen en zag dat Igor, een schaakvriend, naast zijn tafeltje was komen staan. “Niet zo best”, gromde die temidden van een enorme wolk sigarenrook. Verstoord en een beetje geïrriteerd keek Siger weer naar zijn bord en zag dat hij misschien wel gelijk had. De dame stond alleen maar in de weg en dreigde de ontwikkeling van zijn spel te verstoren.

“Tegen wie speel je?”

“Jitske”, zei Siger. Igor trok een moeilijk gezicht die Siger alleen nog maar meer irriteerde. Igor leek dat te begrijpen en liep weg.

“Jij bent aan zet”, zei Jitske.

“Pardon?”

“Wel opletten hè? Ik heb al een pion verplaatst. D3.”

Siger monsterde snel het bord en zag dat het een vrij onschuldige zet was; hij kreeg alle gelegenheid om de dame uit de weg te krijgen, “Dame F6.” De beide dames stonden nu recht tegenover elkaar, alsof ze elkaar uitdaagden.

“Zo: pittig”, smaalde Jitske, “jij laat ook niet over je heen lopen!”

De ironie in haar stem was duidelijk hoorbaar en Siger voelde zich aangevallen. Hij voelde de irritatie weer in zich opborrelen. Hoe haalde ze het in haar hoofd hem zo toe te spreken. Hij! De clubvoorzitter en clubkampioen. En zij, een ... vrouw!

“Let op je woorden, Jitske. Je bent toch niet vergeten wat je aan mij te danken hebt?”

Jitske moest weten waar hij op doelde. De schaakclub accepteerde geen vrouwen en alleen door tussenkomst van hem had ze zich mogen aansluiten. Alhoewel ze een begaafd speler was gebleken, wist Siger nog steeds niet goed waarom hij het had toegestaan. Misschien wel om zijn standpunt te bewijzen. Vrouwen die schaak speelden, het was als grootmeester de marathon te ...

“Dame G3.”, onderbrak Jitske zijn gedachten.

Siger keek naar het bord en glimlachte. Ze stapte opzij met haar dame en verbrak de Mexican Standoff, als een gebaar van nederigheid. Maar nu liet hij haar niet zo makkelijk weggkomen:

“Dame G6”. Hij zette de dame opnieuw tegenover de hare. Het leek wel of de beide stukken in een bokswedstrijd waren verzeild geraakt.

“E5. Schaak”, zei Jitske. Siger schrok op. Dat betekende dat ze zijn pion had geslagen.

“Niets aan de hand”, zei hij vol zelfvertrouwen, “Je moet met wat beters komen”. En hij zette een loper voor zijn koning. Er volgden nog een aantal zetten en tot zijn irritatie moest Siger constateren dat Jitske haar stelling beter had weten te ontwikkelen. Dat geschuif met zijn dame had hem tempoverlies bezorgd. Hij besloot in de aanval te gaan met zijn dame, maar moest vervolgens toestaan hoe haar dame diep doordrong in zijn stelling en hem een loper ontnam. Hij moest terugtrekken en kon vervolgens niets anders dan een dame-ruil toe te staan.

Maar opeens lag er een opening voor hem open.

“E1. Schaak”, zei hij. Hij moest zichzelf inhouden om niet te triomfantelijk te klinken. De kansen leken te keren. Jitske moest zich terugtrekken met haar loper om haar koning te dekken.

“Je denkt dat je van me kan winnen, hè?”, zei Jitske.

“Natuurlijk”, zei Siger. Hij had nog nooit van haar verloren. Alhoewel hij nog maar twee keer tegen haar gespeeld had, waarvan één remise en één winst, twijfelde hij niet aan zijn superioriteit.

“Je bent niet zo goed als mensen denken, Siger”, ging Jitske door, “Naar mijn idee ben je al veel te lang clubkampioen. Ik kan van je winnen.”

“Kolder”, gromde hij.

“Ik weet wat je denkt, Siger. Dat vrouwen niet kunnen schaken. Dat hun hersenen er niet voor toegerust zijn. Geen ruimtelijk inzicht. Nou, ik zeg je, het is onzin!”

“Nou...”, sputterde Siger maar zwak tegen. Het mocht niet gezegd worden, maar eigenlijk dacht hij dat inderdaad.

“Sterker nog”, ging Jitske met stemverheffing door, “Ik kan zelfs blind van je winnen!”

“Bullshit!”, zei Siger die de opwindings bij zich voelde toenemen. Natuurlijk had hij wel eens gezien hoe mensen een schaakpartij speelden zonder het bord ook maar te zien. Maar dat waren grootmeesters. Mannen. Maar zij? Het idee was te bespottelijk voor woorden.

Opeens wilde hij heel graag de partij zo snel mogelijk beëindigen en plaatste een pion naar voren. Het was stil aan de andere kant van de lijn en Siger begon een heel ongemakkelijk gevoel te krijgen. Hij boog zich voorover naar het bord en even werd hem de adem ontnomen. Hij had zojuist een enorme blunder begaan.

“Loper E8”, klonk de afgemeten stem van Jitske.

“Godverdomme”, vloekte Siger in de wetenschap dat hij een toren had prijsgegeven, “Je moet me ook niet uit mijn concentratie brengen met al dat gepraat.”

“Pardon, heb ik iets verkeerd gezegd?”

Opeens wist Siger het. Ze deed het expres, om hem te tergen. Ze had hem uit de tent weten te lokken. Al vanaf het begin. Maar dan werd het nu menens!

“D6”, beet hij haar in zijn mobiel toe. Beheerst gaf ze hem de volgende zet door.

Het spel ontwikkelde zich verder. Weg was de speelse vrolijkheid en wat ervoor in de plaats kwam was de grimmige, verbeterde sfeer, van twee spelers die elkaar niets gunden. Siger wist dat hij zich niet kon veroorloven te verliezen. Zijn eer stond op het spel.

Hij besloot haar nu ook te gaan tergen: “Ik denk inderdaad dat vrouwen niet kunnen schaken en ik snap ook eerlijk gezegd niet wat je bij ons doet! Je zult nooit een waardige tegenstander zijn! Pion C4.”

“Wat een starre geest voor een schaker”, schamperde Jitske, “Loper B5!”

“Bewijs het maar eens! Koning F8.”

“Is winnen vandaag genoeg? Loper C4!”

Tot zijn ergernis zag Siger hoe ze weer een pion van hem sloeg, “Misschien. A5.”

“Niet dus. Dat dacht ik al. Daarom heb ik nog een verrassing voor je in petto. Loper naar F4.”

Siger moest tot zijn ergernis toezien hoe Jitske hem steeds meer begon in te sluiten. Ze speelde een heel strakke volwassen partij, dat was duidelijk. Zijn mogelijkheden namen snel af. “A4”, gromde hij, wanhopig zoekend naar de meesterzet die hem uit de penarie zou brengen.

“Zit je weer aan je vaste tafeltje bij het raam?”, vroeg Jitske.

Het drong nauwelijks door wat ze tegen hem zei. “Ja... ja”, zei hij tenslotte afwezig, niet wetend waar ze heen wilde.

“Kijk eens naar buiten”, ging Jitske door, “de Baarsjesweg in.”

“Hè?”, Siger snapte het nu echt even niet meer.

“Loper naar D6. Schaak. Kom, kijk eens.”

Siger verzette de loper en keek toen op. Zijn ogen knipperden tegen het felle licht dat door de ramen scheen. Vanuit zijn positie kon hij een heel eind de straat in kijken.

“Wat bedoel je?”

“Sta eens op. Zie je daar iemand zwaaien?”

“Wat een onzin”, zei hij boos, “We zijn aan het spelen! Koning E8!”

“Kom, werk eens mee. Toren E1. Schaak!”

Hij werd alweer schaak gezet! Ongelooflijk! Siger kon zijn blik nauwelijks van het bord halen, vol ongeloof over hoe het spel zich ontwikkelde, maar uiteindelijk stond hij met tegenzin op. Wat wilde ze nou? Was dit haar nieuwe strategie om hem uit zijn concentratie te halen?

“De gele jas. Rechts van de weg.”

Siger wilde net tegen Jitske uitvallen dat ze gek was geworden, toen hij haar herkende. Een paar honderd meter verderop. De gele jas, haar blonde, bijna witte haar, een mobieltje tegen haar oor gedrukt. Met haar vrije hand zwaaide ze naar hem en ze liep naar hem toe.

Siger bracht iets onverstaanbaars uit. Hij begreep het niet meer. Hoe kon ze daar rondlopen terwijl ze midden in een schaakpartij zat. Was ze hiernaartoe gekomen vanuit het Vondelpark?

Het was mogelijk, maar alleen als ze...

“Kom, doe je zet.”

Het lukte enige tijd voor Siger zich herpakte. Toen zei hij: “Koning D7.”

Ze moest hulp hebben. Misschien dat iemand haar alles had ingefluisterd. Misschien dat ze wel gewoon hier vlakbij had gezeten. Maar dan zou ze toch nu door de mand vallen. Ze kon onmogelijk uit haar hoofd, lopend door deze straat, de volgende zet weten.

Maar Jitske antwoordde tot zijn verbijstering in een oogwenk: “Loper F4.”

De adem stakte in zijn keel. Het was de zet die hij ook zou hebben gedaan. Hoe kon ze het weten? Vol ongeloof keek hij weer op en zag haar nog steeds lopen, dichterbij nu. Dit was belachelijk!

“Nou?”, vroeg Jitske op hoge toon.

“Pion B5”, barstte hij woedend uit, “dit is echt larie. Je kunt onmogelijk...”

“Loper B5”, onderbrak ze hem met bitse stem.

Siger hoorde zichzelf een hoog verontwaardigd lachje uitbrengen. Ze had hem wéér schaak gezet. Opgejaagd wild, dat was hij! Hij keek weer naar buiten en ze was nu dichtbij, haar blonde haar opwaaiend in de wind. Hij dacht zelfs dat hij de boze frons in haar gezicht al kon zien.

“Godverdomme”, gromde hij woedend, “Koning D8.”

Hij hoorde Jitske schamperend lachen, “Je weet al wat ik ga zetten, toch?”, vroeg ze. Siger keek verward naar het bord. Wat kon ze doen? Toen zag hij het. Het was afgelopen, als ze het zag...

Op hetzelfde moment hoorde hij hoe de deur openging. Hij keek op en zag Jitske al in de deuropening staan. Met rode wangen van de wandeling. Of misschien ook van iets anders... Ze bracht de mobiel naar beneden en keek hem recht aan. Haar blik gleed geen moment naar het bord toen ze hem toe beet: Toren E8!”

Siger was opgestaan uit zijn stoel en boog zich naar het bord. Hij had nog nooit zo letterlijk gevoeld hoe het hart hem in de schoenen zonk. Hij hoorde hoe achter hem Igor en een paar anderen al opgewonden aan het smoezelen waren. Hij zuchtte, pakte de witte toren en liet hem het hele bord oversteken. Als de guillotine van een onbarmhartige beul.

Siger merkte hoe Jitske op zijn tafeltje toe stapte. Hij keek toe en volgde haar hand toen die zich naar het bord bewoog. Ze glimlachte hem koud toe, sloeg zijn koning omver en verkondigde wat hij en iedereen in het café al had gezien:

“Schaakmat!”

